

Yttrande över remiss – SOU 2024:29 och SOU 2025:96

Tack för möjlighet att lämna remissvar på utredningen SOU 2024:29 *Goda möjligheter till ökat välbefinnande* och SOU 2025:96 *Fler möjligheter till ökat välbefinnande*.

Sammanfattningsvis är det en utredning med många bra förslag för att öka produktiviteten i samhällsekonomin. I yttrandet kommer Region Jämtland Härjedalen enbart att lyfta fram förslag där regionens uppfattning är en annan än kommissionens eller där regionen föreslår ett förtydligande eller en komplettering till de framförda förslagen.

Region Jämtland Härjedalen som regionalt utvecklingsansvarig konstaterar att Produktivitetskommissionen i flera delar av betänkandena identifierar att förutsättningarna för produktivitet skiljer sig mellan olika delar av landet, exempelvis avseende arbetsmarknadens storlek, infrastrukturens effekter och kompetensförsörjning. Region Jämtland Härjedalen bedömer dock att dessa iakttagelser inte fullt ut tas om hand i den samlade analysen eller i utformningen av förslagen. Enligt regionens uppfattning finns därför ett behov av att tydligare beakta territoriella och regionala förutsättningar i genomförandet av produktivitetshöjande reformer, i linje med den Regionala utvecklingsstrategin samt de regionala utvecklingsstrategier som arbetas fram inom respektive sakområde.

Förslagen i remissvaret gällande Regional utveckling är inte ordagranna citat, utan sammanfattningar av de inriktningar och åtgärder som presenteras i respektive kapitel i betänkandena. Det är förenligt med remisspraxis och gör det tydligt vilken innebörd regionen har synpunkter på.

Vissa kommentarer avser både delbetänkandet och slutbetänkandet och lämnas **i ordning efter kapitlen i SOU 2025:96**.

Kap 1.4 Inriktning och förslag (SOU 2025:96) och kap 3 Övergripande inriktning för produktivitet och tillväxt (SOU 2024:29)

Förslaget om att fokus bör ligga på generella, nationella ramvillkor snarare än plats- eller sektorsspecifika insatser. (se särskilt SOU 2024:29, kap. 3, s. 145–155 samt SOU 2025:96, kap. 1, s. 27–34)

Region Jämtland Härjedalen delar inte fullt ut kommissionens bedömning att generella reformer är tillräckliga för att stärka produktiviteten i hela landet. Erfarenheter från genomförandet av regionala utvecklingspolitiken visar att platsbundna strukturella förutsättningar – såsom långa avstånd, liten arbetsmarknad och begränsad kritisk massa – i hög grad påverkar reformers genomslag. Utan kompletterande regionala och statliga insatser riskerar generella reformer att få svag eller utebliven effekt i glesa regioner, vilket i förlängningen kan förstärka ojämlikheter och regionala skillnader.

Kap 3 Teknisk utveckling, forskning och innovation

Förslaget gällande stärkt innovationssystem med fokus på effektivitet och konkurrensneutralitet. (se särskilt *SOU 2025:96, kap. 3, s. 97–160*)

Region Jämtland Härjedalen bedömer att kommissionen i för liten utsträckning lyfter regionala innovationssystem och smart specialisering som verktyg för produktivitet. Alla regionalt utvecklingsansvariga i Sverige har regionala strategier inom Smart specialisering och innovation (strategin kopplar till EU-finansering, ett krav inför den programperiod för Europeiska regionala utvecklingsfonden). De heter lite olika men innehållet är detsamma och de underbyggs med mycket kunskap och erfarenheter om de olika regionala ekosystemen kring innovations- och företagsfrämjande som finns i Sverige. Förankring i det regionala är avgörande för att synliggöra regionala systemskillnader, det gör att även glesa regioner kan vara med och bidra till nationell tillväxt och produktivitet på ett bra sätt.

Kap 5 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Förslaget om förbättrad matchning och ökad rörlighet på arbetsmarknaden. (se särskilt *SOU 2025:96, kap. 5, s. 201–248*)

Region Jämtland Härjedalen anser att kommissionens förslag i för hög grad utgår från stora och täta arbetsmarknadsregioner. Kompetensförsörjning och matchning i glesa regioner är i högre grad beroende av regional samordning, utbildningsnärvaro och samverkan mellan aktörer. Utan ett tydligare regionalt genomförandeperspektiv riskerar förslagen att få begränsat genomslag.

Kap 5 Regelförenkling (SOU 2024:29)

Förslaget om förbättrade konsekvensutredningar och uppföljning med fokus på företagens kostnader. (se särskilt *SOU 2024:29, kap. 5, s. 175–235*)

Region Jämtland Härjedalen bedömer att kommissionens förslag i otillräcklig utsträckning beaktar regionala konsekvenser av regler och regeltillämpning. Erfarenheter visar på att samma regelverk ofta får mer långtgående effekter i glesa regioner, där företag, kommuner och offentliga aktörer har mindre administrativa resurser och färre alternativa lösningar. Region Jämtland Härjedalen anser därför att konsekvensutredningar systematiskt bör omfatta regionala effekter, inte enbart nationella genomsnitt eller företagskostnader.

Kap 6 Kapitalförsörjning

Förslaget om att stärka kapitalförsörjningen genom generella nationella ramvillkor och ett välfungerande finansiellt system. (*SOU 2025:96, s. 251–276, se särskilt kap. 6.1 och 6.3, s. 251–254 samt s. 267–273*)

Region Jämtland Härjedalen delar bedömningen att stabila och långsiktiga nationella ramvillkor är viktiga för investeringar och företagande. Regionen vill dock framhålla att kapitalförsörjningens faktiska tillgänglighet påverkas av regionala och lokala förutsättningar, vilket i begränsad utsträckning behandlas i betänkandet.

I glesa regioner präglas kapitalförsörjningen ofta av mindre lokala marknader, lägre fastighetsvärden samt en minskad fysisk närvaro av bankkontor. Brist på lokal banknärvaro kan försvåra kreditbedömningar, relationer mellan företag och finansiärer samt finansiering

av företag, bostäder och kommersiella fastigheter. Detta påverkar förutsättningarna för investeringar, kompetensförsörjning och regional utveckling.

Region Jämtland Härjedalen bedömer att betänkandets fokus på nationella ramvillkor innebär att regionala skillnader i kapitalmarknadens funktionssätt, inklusive betydelsen av lokal banknärvaro, i begränsad utsträckning beaktas, vilket kan påverka genomslaget av de föreslagna reformerna i glesa regioner.

Regionala tillväxtmedel, i form av både företagsstöd och projektstöd, utgör ett oerhört viktigt verktyg i Jämtland Härjedalen för att hantera de strukturella förutsättningarna och bidra till att motverka strukturella konkurrenssnackdelar kopplade till geografi och gleshet. Regionen bedömer att kopplingen mellan betänkandets förslag och den regionala utvecklingspolitikens styrmedel i begränsad utsträckning behandlas.

Kap 6 Tillståndprocesser (SOU 2024:29)

Förslaget om kortare och mer förutsägbara tillståndprocesser samt översyn av riksintressesystemet. *(se särskilt SOU 2024:29, kap. 6, s. 241–266, inklusive avsnitt om riksintressen s. 257–259)*

Region Jämtland Härjedalen delar behovet av effektivare tillståndprocesser men bedömer att kommissionens förslag riskerar att underskatta komplexiteten i regioner med omfattande markanvändningsintressen. Enligt Region Jämtland Härjedalen krävs tidig samordning och dialog mellan stat, region och kommun för att säkerställa rättssäkra och genomförbara beslut, särskilt där samiska näringar berörs. En alltför ensidig betoning på tidsförkortning riskerar att leda till ökade konflikter, överklaganden och i förlängningen längre processer.

Kap 8 Transportinfrastruktur (SOU 2024:29)

Förslaget om prioritering av infrastruktur utifrån samhällsekonomisk effektivitet. *(SOU 2024:29: kap. 8, s. 347–383)*

Region Jämtland Härjedalen anser att kommissionens syn på samhällsekonomisk effektivitet i praktiken riskerar att missgynna glesa regioner. Att i beräkningar utgå från antal invånare i regioner med transporttunga näringar såsom exempelvis besöksnäring och skogsnäring, ger en orättvis bild av behovet av investeringar i infrastrukturen. Infrastrukturinvesteringar i dessa områden har ofta strategiskt viktiga funktioner för transporter av både människor och varor, möjliggörande för kompetensförsörjning i hela länet och även i att skapa robusthet och resiliens som gynnar samhällsberedskapen. Detta fångas inte fullt ut i traditionella kalkylmodeller. Region Jämtland Härjedalen menar därför att nuvarande analysramar behöver kompletteras för att ge ett mer rättvisande beslutsunderlag.

Kap 10 Bostadsmarknaden (2025:96) och kap 7 Bostäder och byggnad (SOU 2024:29)

Förslaget om reformer för ökad rörlighet och effektivare nyttjande av bostadsbeståndet. *(SOU 2024:29: kap. 7, s. 267–346, SOU 2025:96: kap. 10, s. 377–398)*

Region Jämtland Härjedalen vill påpeka att huvudsakliga utmaningen i många delar av regionen inte är bristande efterfrågan utan bristande finansieringsförutsättningar. Möjligheten till finansiering av bostäder och företagslokaler i glesa strukturer är mer begränsad än i tätta strukturer och detta är ett hinder för så väl regional utveckling, tillväxt som produktivitet. Kommissionens förslag riskerar att få begränsad effekt i glesa regioner, om inte kredit- och finansieringsfrågor hanteras parallellt.

10.4.3 Främja neutralitet i val av bostadsort (Översyn av styrmedel som premierar gleshet).

Region Jämtland Härjedalen avstyrker från att *styrmedel* tas bort, som enligt kommissionen "*premierar gleshet*". I styrmedlen ingår bland annat de kostnadsutjämningsbidrag som ersätter kommuner och regioner för extra kostnader på grund av glest boende. Kommissionen verkar anta, att kostnadsutjämningsbidragen får fler personer att stanna kvar i glesbygden än vad som är bra för produktiviteten i landet.

Detta antagande bortser från flera omständigheter och bygger sannolikt på bristande insikter. I de fyra nordligaste länen i Norrland produceras stora värden för svensk ekonomi genom elproduktion, gruvverksamhet, jord- och skogsbruk, besöksnäring och diverse industrier. Arbetslösheten är generellt mycket låg – i Norrbottens län lägst i landet. Att dessa län behöver kostnadsutjämningsbidrag, beror på att de under lång tid genomgått en kraftig strukturrationalisering som frigjort arbetskraft, t ex inom skogsindustrin. Det har medfört att främst yngre människor flyttat till storstadsområdena, samtidigt som deras föräldrar stannat kvar. I takt med att befolkningen minskat har därför andelen äldre blivit allt större. Via kostnadsutjämningsystemet bidrar nu de utflyttade barnen till att föräldrarna på äldre dagar kan omhändertas och vårdas i sina hemkommuner.

Bidragen används alltså framför allt för att kompensera för extrakostnader för personer i icke arbetsför ålder, inte för att arbetslösa ska stanna kvar i glesbygden. Detta styrks av arbetslöshetsstatistiken. I de fyra nordligaste länen låg arbetslösheten 2024 på 6,2 %. Arbetslösheten i riket var 8,4 %. Det enda storstadsområde som hade lägre arbetslöshet än riket var Stockholm (7,3 %). I Malmö var arbetslösheten nästan dubbelt så hög som i de nordligaste länen (11,1 %) och så även i Göteborg (10,7 %). (Källa SCB, AKU 15-74 år).

Att mot denna bakgrund implicit föreslå en neddragning av kostnadsutjämningsbidragen till glesbygdslän är inte logiskt. Om man vill höja produktiviteten genom att få människor att flytta, vore det bättre att genomföra åtgärder som leder till att arbetslösa i storstadsområdena flyttar till de områden i Norrland som har låg arbetslöshet och stort behov av arbetskraft.

Kap 17 Hälso- och sjukvården

Förslagen om förstärkning av primärvården ligger väl i linje med Region Jämtland Härjedalens pågående utvecklingsarbete mot en mer *Nära vård*.

Om några av förslagen har regionen dock en delvis avvikande mening:

17.3.3 Ersättningssystem och beskrivningssystem

Vad gäller beskrivningssystem rekommenderar Region Jämtland Härjedalen att Socialstyrelsen gör översynen i dialog med regionerna så att hänsyn tas till regionernas kapacitet att leverera önskade data.

17.3.4 Remisskrav för akutvård på sjukhus

Region Jämtland Härjedalen tycker inte att remisskrav ska införas för akutvård på sjukhus av flera skäl.

Regionerna har olika strukturella förutsättningar för att bedriva vård. I Jämtlands län finns en väl utbyggd och utrustad primärvård ute i länet som både under dagtid och jourtid tar hand om patienter akut. Dessutom är ambulanssjukvården bemannad och utrustad för att kunna utföra mycket vård på plats, där patienten befinner sig. I Östersundsområdet är situationen dock annorlunda. Akutmottagningen på länets enda sjukhus måste alltid ha en viss minimibemanning och kan under jourtid även ta emot patienter som primärvården egentligen hade kunnat ta hand om. Om regionen tvingas öka bemanningen på jourtid i primärvården i Östersunds kommun skulle det bli mycket fördyrande. Det skulle dessutom minska kontinuiteten för patienterna i primärvården på dagtid, eftersom regionen då skulle bli mer beroende av inhyrda läkare. Sannolikt finns samma situation i en del andra län.

Ett annat skäl är att många regioner i landet redan arbetar aktivt för att styra över akuta besök av lindrigare slag från akutmottagningar till primärvården eller sk lättakuter. Antalet besök för personer över 19 år på landets akutmottagningar har enligt Socialstyrelsen minskat de senaste åtta åren samtidigt som befolkningen ökat kraftigt. Förflyttningen av lättare akutvårdsbesök från akutmottagningar till primärvården pågår redan och varje region bör ha frihet att styra detta anpassat till förhållandena i det egna länet.

17.3.6 Skyldighet att ersätta digital utomlänsvård enligt utomlänstaxan

Detta förslag är i huvudsak positivt av de skäl som beskrivs i utredningen. Region Jämtland Härjedalen har dock en reservation. I Jämtlands län och andra turistlän bor en del personer, t ex säsongarbetare, längre perioder utan att vara folkbokförda. De uppsöker ibland vården och en del av vårdbesöken brukar vara digitala. För dessa digitala besök behöver regionen ha rätt att fakturera patienternas hemregioner. Alternativet - att alltid boka in fysiska besök för att kunna fakturera patientens hemregion och därmed få täckning för vårdkostnaden - vore från ett samhällsekonomiskt perspektiv negativt. Undantag skulle därför behöva göras för digital utomlänsvård i primärvården som utförs av regioner. Region Jämtland Härjedalens tolkning av utredningstexten är att förslaget enbart gäller den digitala vård som utförs som primärvård. Digitala besök förekommer även i specialiserad läns- region- och rikssjukvård och utomlänspatienter måste kunna faktureras för sådana vårdkontakter också.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Bengt Bergqvist (S)
Regionstyrelsens ordförande

Sara Lewerentz
Regiondirektör

Yttrandet är fastställt av regionstyrelsen 2026-01-20 § 15